

EESTI LOODUS

Linnud ja inimesed
käituvad sarnaselt

Hiiumaa mäetipud ja liivikud
Maastike pildistamine
Paganamaa ja Lofoodid

ISSN 0131-5862 (trükiis)
ISSN 2228-3692 (võrguväljaanne)

- 2 Toimetaja veerg**
- 3 Sõnumid**
- 11 EL küsib:** vastavad Andres Hanso ja Karli Lambot
- 12 Geenid ja käitumine:** mida näitavad inimese ja lindude uuringud? Vallo Tilgar vahendab uuemaid uurimusi, millest selgub geenide mõju dopamiini ja serotoniini tootmisele ja seega ka lindude ja inimeste käitumisele
- 20 Inimene on lugusid jutustav liik. Kas ka autistlik inimene?** Kristina Tupits otsib võimalusi aidata erilisemast erilisemaid inimesi
- 24 Kogu Lääne-Eesti kõrgeim koht paikneb Hiiumaal** Taavi Pae toob selgust Hiiumaa kõrgeimate mägede sekka: kõrgeima tipu tiitlile on pretendeerinud Tornimägi, Püha Andrusmägi ja Kaplimäed
- 30 Kas putukad võivad toidu valikus eksida?** Külli Hiiesaar ja Eha Kruus on teinud kartulimardika näitel kindlaks putukate toidutähtsuse: sibulapealseid söönud kartulimardika vastne sureb
- 33 Tiit Kändleri essee: Inimnutiseade soolakambri**
- 36 Üks Eesti paigake: Potaste küngas on kerkinud tuhande** Juhani Püttsepp on leidnud kinnistust Alam-Pedja Potaste talu ajaloolise künkala asuva talu põhiline tuluallikas oli potase põletamine
- 38 Huvitav Eesti: Kaibaldi liivik, Eesti oma liivakõrb** Timo Palo kirjeldab üht Hiiumaa vaatamisväärsust: Eesti suurimat lahise liivaga ala, mida ei olegi nii lihtne leida
- 40 Poster: „Vereta jahid“ võidutöö Ollar Kallaselt**
- 42 Intervjuu: Kui ei ole koduarmastust, ei ole ka kodumaa-armastust.** Eesti Rahva Muuseumi (ERM) direktori Tõnis Lukasega ajas juttu Rainer Kerge Öhtulehest

- 47 Panin tähele / Uus liik Eestis: ootamatu sissetungija; siberi raat**
- 48 Tööjuhend: Maastike lugu pildis: kuidas pildistada ja valida maastikufotosid?** Urmas Tartes ja Arne Ader jätkavad fotonõuandeid seekord pealtnäha eriti lihtsa valdkonnaga: vaatluse all on loodusmaastiku ülevõtted
- 52 Matkarada: Pagana tore maa** Timo Palo soovib lugejale retki Paganamaal: mitmekesine kaunis maastik koos eri raskusastmes radadega
- 58 Reisikiri: Jalgsi üle ilvese jala ehk Matk Lofootidel** Mirjam Nutov jagab reisimuljeid Põhja-Norra ranniku lähedal asuva saarestiku kohta, kus ristuvad rasked kliimaolud, turistid, kohalikud ja looduse ilu
- 64 Tööjuhend: Õigesti valitud matkariietus hoiab keha sooja ja kuivana** Kristiina Viiron annab juhiseid sügislaviseks ajajärguks: looduses käies on kasulik riietuda kihiliselt ja piisavalt soojalt
- 66 Kõrvitsad: pisikestest patissonidest tuhandekiloste hiiglasteni** Triin Nõu tutvustab kõrvitsaliste mitmekesist maailma ja esitab huvitavaid fakte selle liigi- ja sordirohke sugukonna kohta
- 70 Uus puravikulii Eestis** Irja Saar kirjeldab uut, Põhja-Ameerika päritolu tulnukseent männikuldpoorikut, keda võib kohata eelkõige rannamännikutes
- 72 In memoriam: Maie Toom, Hella-Mare Männamaa, Elvi Viira, Enn-Aavo Pirrus**
- 74 Kroonika**
- 78 Mikroskoop**
- 79 Ristsõna**
- 80 Ajalugu, sünnipäevad**

Liikuv liiv pole paha

Eesti Looduse novembrinumbri mitmekesisest sisust puudutasid mind eelkõige Hiiumaaga seotud kirjutised: Hiiumaa kõrgematest tippudest ja Pihla-Kaibaldi liivikust. Sel suvel käisin uue taimeatlase välitööde käigus mõlemas paigas ja iseäranis Kaibaldi liivik oli muljet avaldav, nagu ikka esmakohtumine, hoolimata liivase pinna botaanilisest vaesusest.

Prof Kalevi Kull rääkis kunagi Kaibaldi liiviku kohta, et seal piirkonnas on kümnetel ruutkilomeetritel vaid neli liiki soontaimi: mänd, kanarbik, palu-härghein ja võnk-kastevars. Mõned liigid leidsime neile neljale lisaks, aga taimestiku mõttes oli hoopis kütkestavam kaitseala stendi lähedal olev rabastuv mets, sealne metsasiht ja kraav. Ometi on ka lahtise liivaga liivik väärtuslik ja ainulaadne, hoidu vajav elupaik, ennekõike putukate või linnustiku poolest.

Liivikud saavad meie piirkonnas olla vaid teisased, tekkinud inimtegevuse käigus, näiteks tankiroomikute kaasabil. Elame metsavööndis ja varem või hiljem kattub ka lahtine luide roht- ja hiljem puittaimestikuga. Lahtist liiva saab alles hoida üksnes inimtegevuse toimetel, nagu põlengud, tankiõppused, sõit ATV-dega vms. Ent kaitsealadel on sedalaadi tegevus keelatud. Paratamatult tekib küsimus, kui mõttekas on looduskaitse ja selle tegeliku elluviija keskkonnaametite töö: mida me siis õigupoolest kaitseme ja kelle eest, kui koosluse alalhoiu nimel peaks inimene kindlasti sekkuma?

Kui ala looduskaitse alla võtta, suudetakse taimekooslust pöördumatult muutev tegevus, näiteks kaevanduste või ehitiste rajamine, enamasti ära hoida. Aga näiteks samblakatte tallamine või ATV-dega sõitmine ei pruugi looduskaitse seisukohast olla halb, kuigi tulemus võib esmapilgul olla kole. Igatahes kavatseme looduskaitseprobleeme Eesti Looduses edaspidi põhjalikumalt käsitleda.

Aga milliseid teemasid üldse peaksime Eesti Looduses põhjalikumalt tutvustama? Toimetusel on oma ettekujutus, kuid soovime rohkem teada meie lugejate arvamusi ja soove. Palume lugejatel toimetusele julgemalt teada anda, mis ilmunud numbris meeldis ja mis jättis ükskõikseks. Ootame ka vihjeid ja ettepanekuid valdkondade kohta, mida võiksime järgmistes numbrites kajastada.

Aasta lõpu puhul on meil hea uudis e-väljaande lugejatele: edaspidi saab e-ajakirja tellida samamoodi nagu pabertrükist. Kindlasti tasub tellida ka paberajakirja, sest jaemüügist ei pruugi vajalikku ajakirjanumbrit alati saada. Eesti Loodust tasub jälgida ka Facebookis, kus meie sõprade arv läheneb juba seitsmele tuhandele.

toomas kukk

Foto: Sander Laherand

EESTI LOODUS

67. aastakäik Nr 11, november 2016

Toimetuse address:

Baeri maja, Veski 4, 51005 Tartu
e-post toimetus@el.loodus.ee
tel 742 1143

Peatoimetaja **Toomas Kukk**
742 1143, tomkukk@gmail.com

Toimetaja **Helen Külvik**
529 4033, helen.kylvik@gmail.com

Toimetaja **Juhan Javoš**
5661 0851, juku@ut.ee

Toimetaja **Katre Palo**
521 8771, palo.katre@gmail.com

Sõnumitoimetaja **Toomas Jüriado**
742 1143, toomas.juriado@el.loodus.ee

Keeletoimetaja **Monika Salo**
742 1186, monika.salo@el.loodus.ee

Küljendamine **Raul Kask**
raul@ww.ee

Väljaandja: MTÜ Loodusajakiri
Endla 3, Tallinn 10122

Vastutav väljaandja **Triinu Raigna**
triinu@loodusajakiri.ee

Tellimine ja info Triin Nõu
610 4105, loodusajakiri@loodusajakiri.ee

Reklaamijuht **Helen Lehismets**
610 4106, reklaam@loodusajakiri.ee

Ajakiri ilmub keskkonnainvesteeringute keskuse toetusel

KESKKONNAINVESTEERINGUTE
KESKUS

© MTÜ Loodusajakiri, Eesti Loodus®, 2016

Summaries of some articles can be found at our web site www.eestiloodus.ee

4041 0820

Trükitoode

PEFC sertifitseeritud

Käsitööstöde on pürit säästvalt majandatud metsast ja kontrollitud allikast.

www.pefc.org

Trükitud trükikojas Printall

